

Міністерство освіти і науки України  
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»  
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України  
Національний університет фізичного виховання і спорту України  
Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського  
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди  
Харківська державна академія культури

# **ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА У КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІХ ПРОЦЕСІВ**

Збірник матеріалів  
II Всеукраїнської науково-практичної конференції  
22-24 травня 2025 року



Полтава 2025

**Бойко В.П.**

студентка *Національного університету  
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

**Горголь П.С.**

заслужений працівник культури України, доцент,  
завідувач кафедри хореографії і танцювальних видів спорту  
*Національного університету «Полтавська політехніка  
імені Юрія Кондратюка»*

## **ТАНЕЦЬ У КОЗАЦЬКОМУ ПОБУТІ: СВЯТКОВА, БОЙОВА ТА ОБРЯДОВА ФУНКЦІЇ ГОПАКА**

Гопак є традиційним, українським, народним танцем. Цей вид танцю походить із запорізького регіону. Назва танку має коріння від вигуку «гоп!», який промовляють під час його виконання. Танцюють його соло, в парах або групами в швидкому темпі з залученням високих стрибків та трюкових елементів. Історики вважають, що цей вид танцю вперше почали використовувати у повсякденному житті Війська Запорозького, а зародження припадає приблизно на XVI–XVIII століття. Від самого початку гопак танцювали лише чоловіки танцювали, проте, не дивлячись на цей факт, зараз його танцюють, як і парубки, так і дівчата. Незважаючи на це, чоловіча партія залишається провідною. У гопаку, як і в будь-якому іншому виду танців є елементи імпровізації. Наприклад присядки, кружляння, стрибки та інші відомі складні танцювальні рухи. Таким чином козаки демонстрували свою силу, витривалість та бойову майстерність [4].

Традиційно склалось так, що жодне весілля, ярмарка та інші урочистості не проходили без виконання вражаючого гопака. Атмосфера веселоців, радості наповнювалась всередині кожного, хто спостерігав за ідеальним поєднанням енергійних рухів, стрибків та імпровізації. Зазвичай танець супроводжувався народною музикою, а також різноманітними вигуками, по типу: «Гей!», «Гоп!», що в свою чергу єднало молодь та підсилювало настрій

свята. Гопак не тільки виступав способом розваги для української молоді, а набагато більшим інструментом який закладено в наш генетичний код нації. Завдяки ньому громада єдналась та вкотре була підкреслена важливість події, що відбувалась [1].

Для того щоб взяти участь у гопаку необов'язково треба було готуватись заздалегідь, імпровізація також охоче віталась. В той час, як парубки вихвалялись своєю спритністю та силою, жінки не відставали та виконували акробатичні елементи, які вимагали високої майстерності, показуючи своїм тілом ідеальну гармонію граційності та витонченості. Після такого шоу, гопак був не тільки прикрасою вечора, а грандіозним закінченням, демонструючи єдність українського народу.

Оскільки першими хто почав танцювати цей танець стали козаки, які були знаними воєводами, неможливо щоб гопак не був пов'язаним із військовою культурою. Найперші форми гопака зародилися саме в їхніх таборах. Спочатку цей танець виконували як святкування перемоги після битв або як тренування для подальших вдалих завоювань. Чоловіки в танці використовували вправи, які дуже важливі в реальному бою. Такі рухи, як ухилення, стрибки та удари шаблею. У такий спосіб, гопак є не лише естетично привабливим видом танцю, а й практичною складовою повсякденного життя козаків. Він вимагав на стільки сильні фізичні зусилля, що тіло під їхнім впливом змінювалось. Витривалість, відчуття ритму, реакція, координація – все це ставало в рази краще, що збільшувало шансу на перемогу в бою. Воїни відчували духовний зліт головою та тілом повну концентрацію та сфокусованість. Завдяки цьому формувалась мужність та воля до перемоги [3].

За всіма канонами українських обрядових традицій, танці відігравали невід'ємну роль у обрядах та ритуальних діях. Мужні чоловіки, які робили пропозицію руки та серця, розігравали сцену «завоювання» своєї нареченої. Це виконувалось як частина весільної церемонії та подекували що після такого обряду молодики довіку будуть разом. Окрім цього, це означало про перехід молодика на новий соціальний стан, а саме в дорослого, одруженого чоловіка.

Крім того, жодне календарне свято, як Івана Купала, обжинки чи Зелені свята, не обходилося без виконання гопака. Вважалося, що виконання танцю ставало магічним засобом для відганяння злих духів та закликання врожаю, злагоди в громаді та кожній родині. Обряди, які залучали гопак, здебільшого мали структуру поєдинку або діалогу, в якому через невербальні символи (такі як рух, погляд, постава, тощо) «розкривались» важливі події – знайомство, конфлікт, бій, примирення та згода. Наші предки були точно переконані, що участь в таких танцях благословить молодят та принесе захист від лиха та негараздів [5].

Сучасники аж ніяк не забули про культурну спадщину предків, адже вона залишається джерелом натхнення для нових поколінь. У 1980-х роках Володимир Степанович Пилат дослідник та знавець бойових мистецтв присвятив своє життя вивченню та дослідженню козацьких бойових традицій. У результаті дослідження він помітив, що багато елементів гопака походять від бойових рухів та на цій основі йому вдалося відтворити систему пращурів - поєднання бою та танцю. У 2004 році Володимир Степанович написав книгу «Бойовий Гопак та допризовна підготовка молоді» завдяки якій, етнологи звернули увагу на цей феномен та взявши за основу впровадили у військові установи України [2].

### **Список використаних джерел:**

1. <https://sites.google.com/view/combat-hopak>
2. <https://gosta.media/pro-zhyttya/hopak-istoriya-ta-suchasne-znachennya-ukrainskoho-tantsyu/>
3. <https://hopak.km.ua/boyovy-hopak-boyovyy-cossack-martial-art-spiritual-and-physical-improvement-way/>
4. <https://hopak.km.ua>
5. <https://uamodna.com/articles/malovidomi-boyovi-mystectva-spas-ta-boyovyy-gopak-riznycy-ta-yih-sutnistj/>